

Η ενότητα αυτή αντιστοιχεί στο ίδιο θέμα του
σχολικού βιβλίου της Γ' Δημοτικού,
Στα πολύ παλιά χρόνια.

Αντί Προλόγου

Ηταν κάποτε μια ιστορία τόσο μικρή που, μόλις άρχιζε, τέλειωνε κιόλας. Γι' αυτό κανείς δεν της έδινε σημασία, κανείς δεν την είχε γράψει ποτέ και κανείς ποτέ δεν την είχε πει ούτε σ' ένα παιδί.

– Μη στενοχωριέσαι, της έλεγε ο αδελφός της, που ήταν ένα παραμύθι μεγάλο και ήξερε περισσότερα. Θα έρθει και σένα η ώρα σου να μεγαλώσεις. Και μια μέρα θα γίνεις μια ιστορία μεγάλη, με το **vi** και με το **σίγμα**. Μια ιστορία σαν εκείνες που ταξιδεύουν από στόμα σε στόμα.

– Εγώ θέλω τώρα αμέσως να μεγαλώσω, γκρίνιαζε η μικρή ιστορία. Και δε θέλω να ταξιδέψω από στόμα σε στόμα. Εγώ θέλω να πάω κάπου μόναχη μου και να βρω ένα κοριτσάκι να παίξουμε...

– Τι να σου κάνω; της απαντούσε το παραμύθι. Θα πρέπει να περιμένεις. Αργεί κανείς λιγάκι να μεγαλώσει. Περίμενε λοιπόν κι η μικρή ιστορία, περίμενε κι όλο σκεφτόταν πώς θα μπορούσε άραγε να βρει ένα **vi** κι ένα **σίγμα** για να γίνει μεγάλη.

Και μια μέρα, εκεί που κοιτούσε τον ουρανό, βλέπει ένα κατάσπρο παχουλό σύννεφο.

«Δε χάνω τίποτα να το ρωτήσω» σκέφτηκε αμέσως και φώναξε:

– Ε σύννεφο! Μήπως ξέρεις εσύ που όλα τα βλέπεις από ψηλά πού μπορώ να βρω ένα **νι** κι ένα **σίγμα**, που τα χρειάζομαι για να μεγαλώσω;

– Χμμ... έκανε το σύννεφο. **Νι** και **σίγμα** δε βρίσκει κανείς εύκολα πια στην γραμμάτων την αγορά. Ένα νι, βέβαια, θα μπορούσα να σου δώσω εγώ, μόνο που θ' αδυνατίσω λιγάκι...

– Και δε χαίρεσαι; είπε η μικρή ιστορία. Τόσος κόσμος ακούω πως θέλει ν' αδυνατίσει και δεν μπορεί. Εσύ δείχνεις αρκετά παχουλό!

– Δίκιο έχεις, είπε το σύννεφο.

Και τότε έγινε κάτι που μια ιστορία μικρή χωρίς **νι** και **σίγμα** δεν το είχε ποτέ ξαναδεί.

Το σύννεφο από άσπρο έγινε γκριζο κι έριξε μια σταγόνα νερό, μία μόνο, που πήγε κι έπεσε στην ποδιά της μικρής ιστορίας.

– Πάρε το ένα από τα δυο μου τα **vi**, της φώναξε. Βαλ' το επάνω σου και θα φαίνεσαι μεγαλύτερη.

Η μικρή ιστορία έπιασε αμέσως το **vi** και το έραψε στο φουστάνι της.

– Τώρα πρέπει να σε λέν' Ιστορίνα, γέλασε το συ-νεφάκι.

Και στη μικρή ιστορία πολύ άρεσε τούτο το όνομα.

– Ιστορίνα! Ετσι θέλω να με φωνάζουν όλοι από δω κι εμπρός, χοροπήδησε απ' τη χαρά της. Πες μου όμως, μήπως σου περισσεύει και κανένα **σίγμα**;

– Χμμ... ξανάκανε το συ-νεφάκι. **Σίγμα** δε μου περισσεύει κανένα. Αν σου δώσω το ένα που έχω, θα χάσω το κεφάλι μου και θα διαλυθώ!

– Α, όχι, όχι! Τρόμαξε η Ιστορίνα... Όχι και να πάθεις κακό για χατίρι μου ...

– Μα τι το θέλεις, αλήθεια, το **σίγμα**; παραξενεύτηκε το συ-νεφάκι. Αφού βλέπω πως έχεις επάνω σου ένα.

– Θέλω να μεγαλώσω πολύ, για να ταξιδέψω μονάχη μου και να βρω μια μικρή φιλενάδα να παίζουμε.

– Αν όμως μεγαλώσεις πολύ, έκανε το συ-νεφάκι, θα γίνεις μια πολύ σοβαρή και μακριά ιστορία και κανένα παιδί δε θα θέλει να παίξει μαζί σου. Θα είσαι μεγάλη και θα σε βαριούνται οι μικροί...

Η ιστορία που θα πούμε εδώ είναι μία Ιστορίνα, δηλαδή μια ιστορία

που δεν έχει ακόμα μεγαλώσει, δεν έχει γίνει Ιστορία, με το Ι κεφαλαίο, με το νι και με το σίγμα της.

Είναι μια Ιστορίνα για ένα πρόσωπο σημαντικό, τον **Ηρακλή**, που έκανε πολλά ταξίδια, πάλεψε με φοβερά θηρία και πέτυχε πολλά κατορθώματα. Είναι ακόμα μια Ιστορίνα για τα ταξίδια. Μια Ιστορίνα που δε γίνεται Ιστορία, γιατί θέλει να παίξει μαζί σας, με σας και τις δικές σας μικρές ιστορίες.

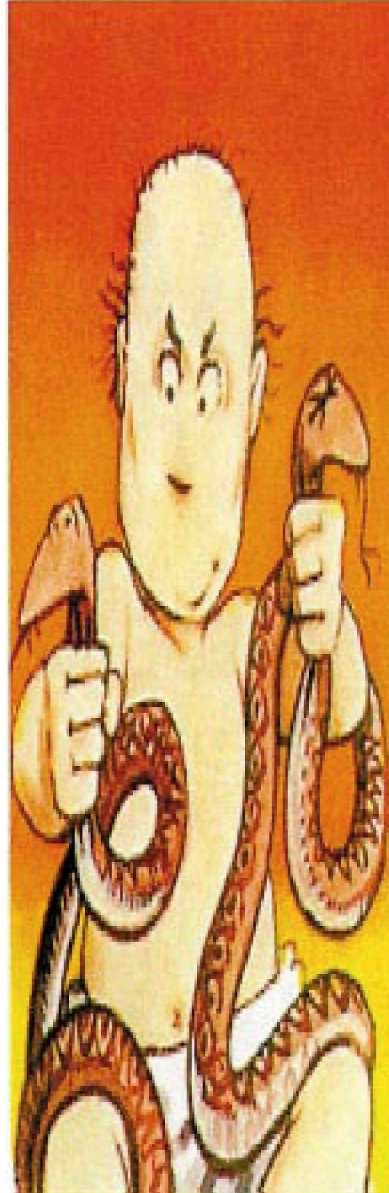

Ο Ηρακλής ήταν γιος του Δία, που ήταν θεός και μάλιστα ο πατέρας των θεών, και της Αλκμήνης, που ήταν άνθρωπος, ακριβώς σαν κι εμάς. Τέτοια πράγματα πίστευαν ότι γίνονταν στα πολύ παλιά χρόνια. Ο Ηρακλής γεννήθηκε στη Θήβα, αλλά δεν έμεινε εκεί.

Έπρεπε, όπως του όρισαν οι θεοί με ένα χρησμό -που ήταν κάτι σαν το ταχυδρομείο των θεών για τους ανθρώπους- να πάει στις Μυκήνες, όπου βασιλιάς ήταν ο ξάδελφός του ο Ευρυσθέας.

Αυτόν τον Ευρυσθέα ο Ηρακλής ήταν υποχρεωμένος από το χρησμό να τον υπακούει και να κάνει δώδεκα κατορθώματα που θα του όριζε εκείνος. Αυτά τα κατορθώματα τα ξέρουμε με το όνομα «οι άθλοι του Ηρακλή». Αυτή είναι μια έκφραση που τη χρησιμοποιούμε και σήμερα, όταν θέλουμε να μιλήσουμε για κάτι πολύ δύσκολο.

Κι από τη θέση αυτή, σας βεβαιώνουμε ότι να μάθει κανείς την Ιστορία της Γ' Δημοτικού δεν είναι και κανένας άθλος.

Ο Ηρακλής, για να κάνει τους άθλους του, ταξίδεψε σ' έναν κόσμο γεμάτο κινδύνους. Δεν ξέρουμε αν τα θηρία που ο Ηρακλής πολέμησε υπήρχαν στ' αλήθεια, ξέρουμε όμως ότι στα θηρία αυτά πίστευαν άνθρωποι που η ζωή τους ήταν πολύ πολύ δύσκολη κι επικίνδυνη.

Αυτές τις δυσκολίες ο Ηρακλής πήγαινε γυρεύοντας να τις αντιμετωπίσει. Γι' αυτό ο Ηρακλής ήταν ήρωας, ενώ ήρωας δεν ήταν ο ξάδελφός του ο Ευρυσθέας κι όλα εκείνα τα ξαδέλφια του που τα ονόματά τους δεν τα ξέρουμε.

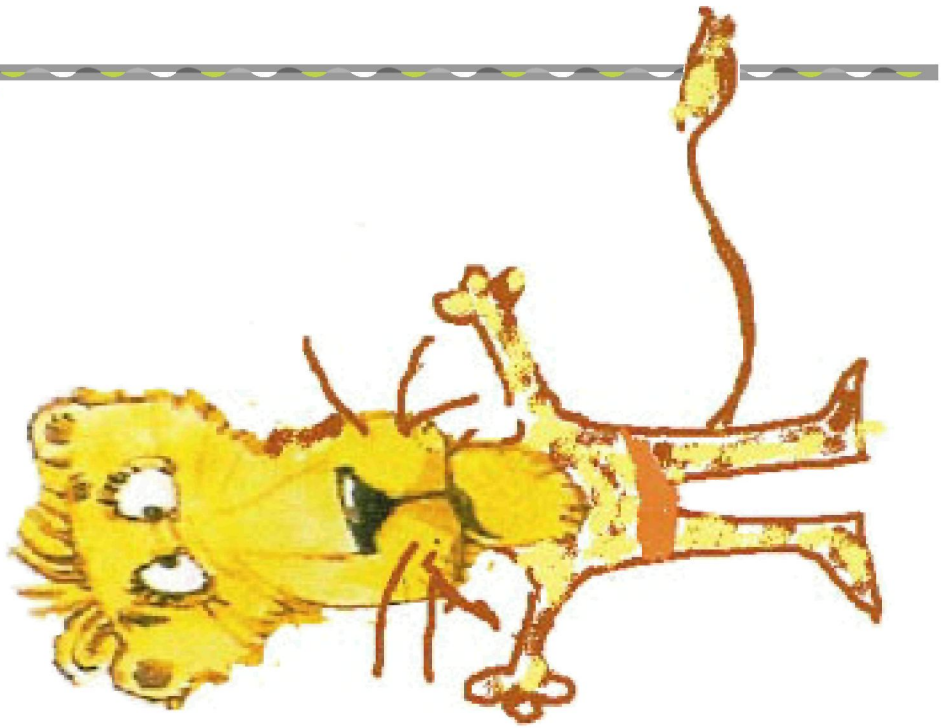

Πρώτα πρώτα ο Ηρακλής έπρεπε να σκοτώσει το φοβερό λιοντάρι της Νεμέας. Ο άθλος αυτός δείχνει τον αγώνα του ανθρώπου να αποκτήσει δύναμη σε μια εποχή όπου κυριαρχούσαν τα άγρια ζώα. Γι' αυτό και ο Ηρακλής, αφού σκότωσε το λιοντάρι, φορούσε με περηφάνεια το δέρμα του, ενώ σήμερα, που τα άγρια ζώα κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, το να φοράει κανείς γούνα δείχνει ότι δε νοιάζεται για το περιβάλλον.

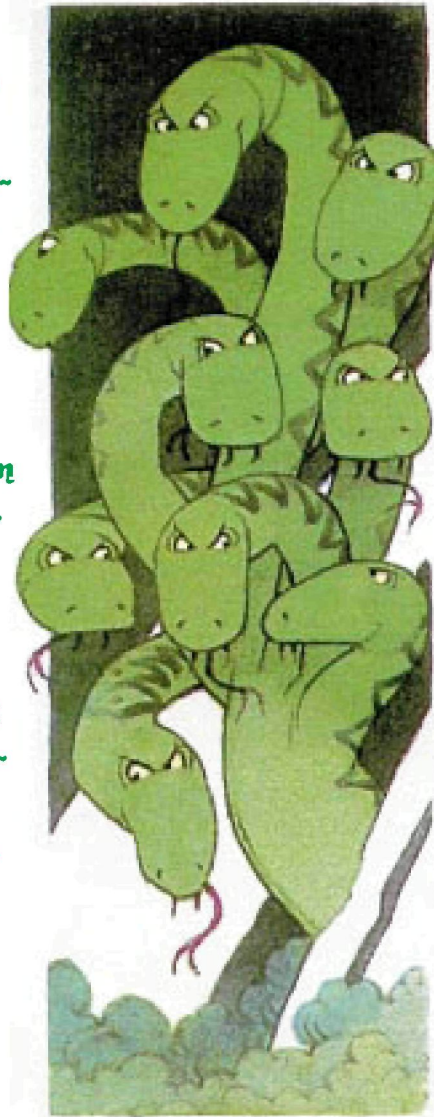

Σήμερα η Νεμέα δεν έχει λιοντάρια. Έχει πολλά αμπέλια και καλό κρασί. Το λιοντάρι της Νεμέας θα το βρείτε πια μόνο στις ετικέτες των κρασιών που έρχονται από τη Νεμέα.

Το δεύτερο κατόρθωμα που έπρεπε να κάνει ο Ηρακλής ήταν να σκοτώσει τη Λερναία Ύδρα. Αυτή ήταν ένα τέρας με εννιά κεφάλια που ζούσε στη λίμνη Λέρνη. Η Λέρνη βρισκόταν σε απόσταση οκτώ περίπου χιλιομέτρων από το Άργος. Από τα έλη της έβγαινε μια δυσάρεστη μυρωδιά, τόσο δυσάρεστη όσο και η αναπνοή του τέρατος. Τα έλη αυτά γέμιζαν συνέχεια από τις γύρω πηγές, που ήταν πολλές, όπως και τα κεφάλια του τέρατος. Ο Ηρακλής, σκοτώνοντας τη Λερναία Ύδρα, πέτυχε ένα δύσκολο κατόρθωμα, όπως δύσκολο ήταν και το κατόρθωμα των κατοίκων να αποξηράνουν τελικά τα έλη.

Στην περιοχή του Άργους σήμερα θα βρείτε πολλούς ανθρώπους να μαζεύουν πορτοκάλια, λεμόνια, πεπόνια, αν ρωτήσετε όμως για την επικίνδυνη λίμνη Λέρνη, ούτε που θα τη θυμάται κανείς.

Ποιο ταξίδι δεν έχει δυσκολίες;

Ο δρόμος πηγαίνει, πηγαίνει, μέχρι που το απόγευμα το αυτοκίνητό μας παθαίνει βλάβη μέσα στα χωράφια. Οι άλλοι συνεχίζουν και μόνο ο θείος μου μένει πίσω για να μας βοηθήσει.

Ο πατέρας είναι κουρασμένος. Η επισκευή κράτησε μέχρι αργά. Πρέπει να βρούμε κάπου να κοιμηθούμε. Πού όμως; Πριν από λίγο δυο μοτοσικλετιστές μάς είπαν να φύγουμε από κει και δεν υπάρχει καμιά κατασκήνωση Τσιγγάνων εδώ γύρω.

Ξεκινάμε. Διασχίζουμε ένα χωριό και... να! Γίνεται κάποιο θαύμα: Πιο κει, έξω από το δρόμο, βλέπουμε χρωματιστές σημαιούλες ν' ανεμίζουν: είναι ένα κάμπινγκ - αυτή την εποχή είναι σχεδόν άδειο. Οι γκατζέ δεν άρχισαν ακόμα τα ταξίδια όπως εμείς...

Ο πατέρας πατάει φρένο και το αυτοκίνητο σταματάει.

- Τι κάνεις εκεί; ρωτάει η μητέρα.
- Θα μείνουμε εδώ να κοιμηθούμε. Θα πληρώσουμε όσα μας πουν. Υπάρχει νερό, μπάνιο...

Η μητέρα δε λέει τίποτα. Ο πατέρας βγαίνει από το αυτοκίνητο. Βγαίνω κι εγώ και τον ακολουθώ μέχρι τα γραφεία του κάμπινγκ, που βρίσκονται κοντά στην καγκελόπορτα. Πιο πέρα υπάρχει μια κούνια.

Ο πατέρας μου χτυπάει την πόρτα κι έρχεται ο φύλακας. Θα ήταν ψέματα αν σας έλεγα ότι χάρηκε που μας είδε.

– Τι θέλετε; ρωτάει.

– Θέλουμε να μείνουμε το βράδυ. Θα πληρώσουμε, αποκρίνεται ο πατέρας.

– Δεν έχουμε θέση.

– Πώς είπατε;

Ξεροκαταπίνω. Ο πατέρας επιμένει και του δείχνει το άδειο κάμπινγκ.

– Πρέπει να έχετε κάρτα, είπε ο φύλακας.

– Θα αγοράσουμε!

– Μου έχουν τελειώσει... Και ύστερα δεν μπορώ να σας πάρω γιατί θα ανακαινίσουμε το χώρο, θα γίνουν εργασίες...

– Για σήμερα μόνο.

– Λυπάμαι, είναι αδύνατον.

Ο φύλακας έφυγε κι έκλεισε την πόρτα. Πλησίασε ο θείος μου:

– Τι νομίζεις λοιπόν; Παντού τα ίδια είναι!

Γυρίζουμε αργά προς τα αυτοκίνητα. Όχι, δε θα κάνω εδώ κούνια...

Δε μ' ενδιαφέρει αλλά να: είναι κουραστικό να σε διώχνουν από παντού.

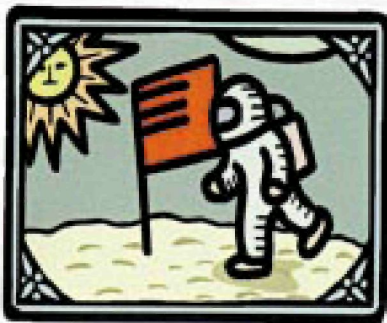

Και ξαφνικά, όπως ταξιδεύουμε μέσα στη σκοτεινή νύκτα, το αυτοκίνητο κάθισε...

Συνεχίστε την ιστορία

Εσείς τι θα κάνετε; Θυμάστε να σας έχουν συμβεί παρόμοιες ιστορίες;

Οι άνθρωποι ταξιδεύουν για πολλούς λόγους. Βρείτε μερικούς...

Το τρίτο κατόρθωμα που έπρεπε να κάνει ο Ηρακλής δε φαινόταν και τόσο τρομερό στην αρχή. Έπρεπε να κυνηγήσει και να πιάσει ζωντανό ένα ελάφι. Το ελάφι αυτό δεν ήταν όποιο κι όποιο ελάφι: είχε χρυσά κέρατα και κάλκινα πόδια κι ανήκε στη θεά Άρτεμη. Ήταν ακόμα ένα πολύ γρήγορο ελάφι. Γι' αυτό και ο Ηρακλής ταλαιπωρήθηκε πολύ μέχρι να το πιάσει. Ένα χρόνο κυνηγούσε το ελάφι στα αφιλόξενα βουνά της Αρκαδίας, μέχρι που το έπιασε.

Ήταν τελικά ένα πολύ δύσκολο κυνήγι, δύσκολο σαν να προσπαθεί κανείς να πιάσει το φεγγάρι ή να αποκτήσει γνώσεις.

**Τα
ταξίδια όμως δεν έχουν μό-
νο δυσκολίες, έχουν και πολλές πολ-
λές χαρές. Κι ακόμα περισσότερο, όποιος τα-
ξιδεύει μαθαίνει πράγματα που ποτέ δε θα τα μά-
θαινε αν καθόταν κι έβλεπε τηλεόραση, ας πούμε, στο
παλάτι του.**

**Αυτά που έμαθε ο Ηρακλής από τα ταξίδια και τις περι-
πέτειές του ήταν, αν ρωτάτε εμάς, και το μεγάλο κέρ-
δος του. Πιο σημαντικό ήταν ότι ο Ηρακλής έγινε
ένας σοφός άνθρωπος παρά ότι ήταν η
πρώτη φίρμα της εποχής του.**

Μια φορά γνώρισα κάποιον πλούσιο πολύ κι ωραίο, που 'θελε να αγοράσει για δικό του το Αιγαίο.

Το 'θελε όλο δικό του: απ' την Κρήτη ως τη Θράκη. Ψάρια, σπίτια, ακτές, ανθρώπους, είχε, βλέπεις, παραδάκι.

«Μα γιατί να τ' αγοράσεις» τον ρωτούσαν οι γνωστοί «αφού τις βουτιές σου αν κάνεις, δεν πληρώνεις μια δραχμή».

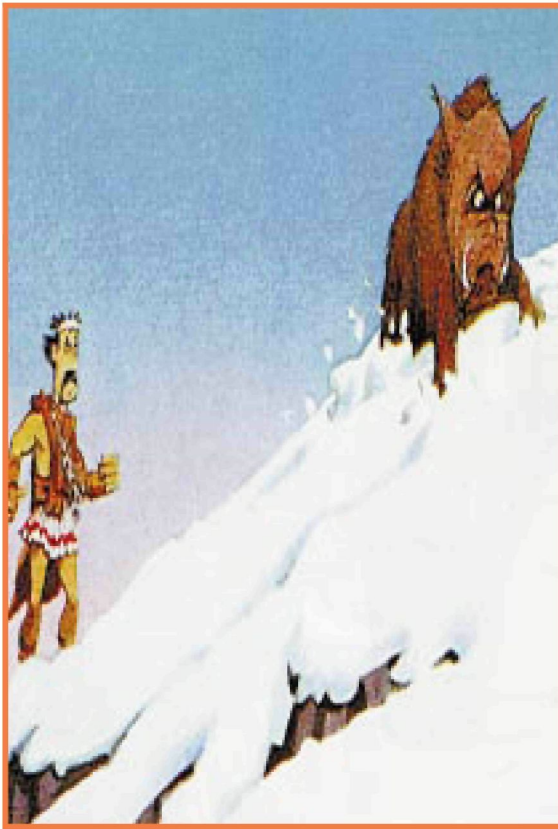
«Εμένα ο κόσμος δε μ' αρέσει αν δεν είν' όλος δικός μου. Τέτοιος τύπος ειμ' εγώ και τι λετ' αδιαφορώ».

«Χρηματοκιβώτιο θέλω, πιο μεγάλο από βουνό, να χωράει όλα τούτα με κλειδί πολύ χοντρό».

Τέτοιος ήταν ο γνωστός μου κι είχε από λεφτά πολλά. Μα στο βάθος αν κοιτούσες, είχε μια φτωχή καρδιά.

Κάποια μέρα, δυο παιδιά τον πλησίασαν δειλά και του είπαν τούτο δω το μεγάλο μυστικό:

πως τον κόσμο τούτο αν θέλεις, μια δεκάρα δεν πληρώνεις. Τα δυο σου χέρια απλώνεις, τον κρατάς και καμαρώνεις!

Υστερα ο Ηρακλής έπρεπε να πιάσει έναν κάπρο - ένα αγριογούρουνο, που ζούσε κι αυτό στα βουνά της Αρκαδίας, κοντά στο βουνό Ερύμανθο και δεν άφηνε κωράφι απείραχτο. Όλη η περιοχή υπέφερε από τις ζημιές του φοβερού κάπρου. Έμοιαζε ο κάπρος αυτός με τον ποταμό Ερύμανθο, που ξερινούσε από τα ψηλά βουνά της Αρκαδίας, φούσκωνε από τα χιόνια το χειμώνα κι ορμητικός κυνόταν προς τα κάτω, καταστρέφοντας τις καλλιέργειες στην πεδιάδα.

Αφιλόξενα είναι και σήμερα τα βουνά της Αρκαδίας. Κρύβουν όμως σπάνιες ομορφιές και πολλές ιστορίες από τα παιδιά κι όποιος έχει επιμονή, σαν τον Ηρακλή μας, θα τις βρει και θα τις απολαύσει.

Αν μάλιστα αφήσετε τα βουνά και πάτε προς τη θάλασσα, στην περιοχή του Λεωνιδίου, θα ακούσετε μια διάλεκτο που έρχεται από πολύ παλιά, την τσακωνική, και θα δοκιμάσετε τις γλυκές τσακωνικές μελιτζάνες.

Πάνω από την πολιτειούλα κρέμεται ένας βράχος κόκκινος, που θαρρείς πως από στιγμή σε στιγμή θα σε πλακώσει. Πάνω από το βράχο κράζουν κοράκια κατάμαυρα, πάνω από τα κοράκια ένα σύννεφο μολυβί στεριωμένο, κόκκινος κι άγριος ο τόπος.

Κι οι άνθρωποι, για να συνεννοηθούν αναμεταξύ τους, δεν κουβεντιάζουν μονάχα ελληνικά, παρά και σε κάποια άλλη γλώσσα σε μένα πρωτάκουστη. Όχι από τις τουριστικές, γαλλικά, αγγλικά, γερμανικά να πούμε. Μια άλλη, παράξενη. Τσακωνικά είπ' ο Πέτρος ότι τα λένε.

Βρισκόμαστε στην Τσακωνιά, τον τόπο που βγάζει τις νοστιμότερες μελιτζάνες. Όλοι οι κήποι μπρος απ' τα μάτια μας μελιτζάνες έβγαζαν.

Τσακωνιά... Εγώ θα' λεγα Τσακαλιά... Δηλαδή δεν είμαστε στην Ελλάδα; Στην Τουρκία ή στη Γιουγκοσλαβία είμαστε;

– Όχι κουτέ. Στην Ελλάδα είμαστε. Άκου πώς θ' απαντήσει ο μπαλαμός. «Άλε κουμπάρε» φωνάζει η μπάμπω μου σ' ένα γεράκο που πέρναγε καβάλα στο γαϊδάρό του.

– Πρρρρ! έκανε στο γαϊδούρι του, στάθηκε αυτό, μας χαιρέτησε. Τι πολεμάτε; Έχετε μέρες εδώ; ρώτησε καλόκαρδα.

– Εεεε μερικές.

Για τις προβατίνες τις δύστυχες που πεινάγανε, μην τυχόν του βρισκότανε καμιά χούφτα αραποσίτι;

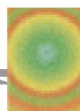
-Αραποσίτι; χαμογέλασε ο γεράκος.

Όχι δεν του βρισκόταν. Ας τις ταΐζαμε λιόκλαδα. Να κόβαμε μερικά. Έτσι κι αλλιώς αμάζευτες έμεναν οι ελιές, ακλάδευτες. Θ' αγριεύαν σε λίγο. Ή κληματόφυλλα, από τ' αμπέλι. Τρελαίνονται οι προβατίνες για τρυφερά κληματόφυλλα. Ή κουμαριές απ' το λόγγο παρέκει, σφεντάμια. Αλλά, μιας και μας πέτυχε, μήπως πουλάγαμε τίποτα κόφες, καλάθια; Του χρειάζονταν μερικά για τις μελιτζάνες, τις μπάμιες, να βάζει κάνα σταφύλι από το χωράφι, να κουβαλάει κανένα σύκο το καλοκαίρι.

Ακούστε τον παππού και τη γιαγιά και χρησιμοποιήστε όσες εικόνες σας χρειάζονται για να φτιάξετε ένα κάρτη με τα προϊόντα της περιοχής.

Ξέρατε ότι:

Τα τσακόνικα είναι μια διάλεκτος που μοιάζει πολύ με τη γλώσσα που μιλούσαν οι αρχαίοι Σπαρτιάτες, όπως και τα τσιγγάνικα μοιάζουν με τα αρχαία ινδικά;

Στην Πελοπόννησο, στη Μεθώνη, κοντά στην Καλαμάτα, ζούσαν Τσιγγάνοι από τα πολύ παλιά χρόνια;

Καούρ εκάνατε

Καλώς ήλθατε

Δεν ταξιδεύουν μόνο οι άνθρωποι.
Ταξιδεύουν και οι λέξεις. Ταξιδεύουν και οι ιστορίες.
Ταξιδεύουν και οι γλώσσες.

Στη Φιλανδία οι Τσιγγάνοι λένε: **Ρικαράβ τουτ**

Στη Βουλγαρία: **Ντεχάβα τουτ**

Σε όλη την Ευρώπη, όταν χρησιμοποιούν μια κοινή γλώσσα: **Κακάβ τουτ**

Εσείς πώς το λέτε;

Δείτε πώς ένας μύθος έγινε παραμύθι και τραγούδι από διάφορους ανθρώπους σε διάφορες εποχές.

Σαρανταπέντε μάστοροι κι εξήντα μαθητάδες
γιοφύριν εθεμέλιωναν στις Άρτας το ποτάμι.
Ολημερίς το χτίζανε, το βράδυ εγκρεμιζόταν.
Μοιρολογούν οι μάστοροι και κλαίν' οι μαθητάδες:
«Αλίμονο στους κόπους μας, κρίμα στις δούλεψές μας,
ολημερίς να χτίζουμε, το βράδυ να γκρεμιέται».
Πουλάκι εδιάβη κι έκατσεν αντίκρυ στο ποτάμι.
Δεν εκελάηδε σαν πουλί, μηδέ σα χιλιδόνι,
παρά εκελάηδε κι έλεγε ανθρώπινη λαλίτσα:
«Α' δε στοιχειώσετε άνθρωπο, γιοφύρι δε στεριώνει.
Και μη στοιχειώσετε ορφανό, μη ξένο, μη διαβάτη,
παρά του πρωτομάστορα την όμορφη γυναίκα,
πό' ρχεται αργά τ' αποταχύ και πάρωρα το γιόμα».

(δημοτικό τραγούδι)

Τρία αδέρφια γεφύρι έχτιζαν
Τη μέρα το 'χτιζαν, τη νύχτα
γκρεμιζόταν.

Τα τρία αδέρφια συμφώνησαν,
Συμφώνησαν και αποφάσισαν:
'Οποια από τις γυναίκες τους έρ-
θει πρώτη αύριο

Να τη χτίσουν στη μέση του γε-
φυριού.

Φάνηκε να 'ρχεται η όμορφη Γι-
ουρκέ

(η γυναίκα του μικρότερου αδελ-
φού).

Στο δεξί της χέρι φέρνει κρύο νε-
ρό

Και στο αριστερό της χέρι ζεστό
φαγητό.

Της κάνει νόημα (ο άντρας της)
με το χέρι να φύγει

Αυτή πιο γρήγορα έρχεται.

Τα τρία αδέρφια συμφώνησαν,
Συμφώνησαν και αποφάσισαν.

Έτυχε στον πιο μικρό αδελφό.

-Ελα, έλα Γιουρκέ, γυναίκα μου.

Το δαχτυλίδι μου έπεσε στη μέση
του γεφυριού

- Μην κλαις, μην κλαις αντρού-
λη μου,

θα σου το βγάλω το ασημένιο
δαχτυλίδι σου.

Και η γυναίκα σήκωσε τα μανί-
κια για να βγάλει το δαχτυλίδι,

Το πεσμένο στη μέση του γεφυ-
ριού...

- Άφησέ με, άφησέ με αγάπη
μου

παιδί έχω, δεν είναι φασκιωμένο

- Μητέρα έχεις, θα το φασκιώσει

θα το φασκιώσει το ατύλιχτο παι-
δί σου.

- Έχω ρούχα μωρουδιακά σε
πλύση,

άπλυτα είναι, όχι πλυμένα

(τραγούδι των Πομάκων, που ζουν στα βουνά της Θράκης)

Το γεφύρι, όσο έχτιζαν απ' την αυγή γκρεμίστηκε πάλι, τα νερά στο ποτάμι βόλωσαν κι η βουή του ακούονταν σαν οργισμένη, λες κι αγρίεψε το αόρατο στοιχειό του. Ο αρχιμάστορας από την αντίπερα όχθη ξαφνιαστική, σήκωσε εκείνη (η γυναίκα του) το χέρι της να τον χαιρετίσει από μακριά. Το δαχτυλίδι ξέφυγε από το δάχτυλό της, έπεσε στο ποτάμι, προσπάθησε εκείνη να το πιάσει, γλύστρησε. Οσοτόσο το ποτάμι ήταν βαθύ, φουρτουνιασμένο, μέρα νύχτα άγριο σαν λυτό αγρίμι. Η αρχιμαστόρισσα έπεσε στο ποτάμι.

Ο άντρας της, ο φημισμένος αρχιμάστορας ταράχτηκε, δέκα μαστορόπουλα που ήξεραν κολύμπι βούτηξαν ευθύς στα οργισμένα νερά. Την έπιασαν απ' τα μαλλιά προσπαθώντας να την βγάλουν στην άκρη πάνω απ' τα θεμέλια. Οσοτόσο μια τεράστια νεροφίδα βγαίνοντας απ' τα θεμέλια ανατυλίχτηκε στη μέση της και την κάρφωσε πάνω στο πιο σίγουρο θεμέλιο. Εκείνη κατάφερε κάποια στιγμή, έβγαλε το κεφάλι της από το νερό, το κορμί της δεμένο σαν με αλυσίδες απ' τα θεμέλια που την κρατούσε γερά η άσπλαχνη νεροφίδα. Λυπηθείτε με, είπε, έχω παιδιά, το κορμί μιας μάνας δεν είναι για να στεργιώνει τα θεμέλια στα γεφύρια. Αν ωστόσο αυτή είναι η μοίρα μου, τότε καθώς ανατραντάζει ο άνεμος τα φουρτουνιασμένα κλαδιά έτσι να ανατραντάζονται και οι καμάρες σ' αυτό το γεφύρι.

Σαν απόλογος στη δικιά της λαλιά ακούστηκε από το ποτάμι μια παράξενη αντίθετη φωνή. Ολοφάνερα απ' το στοιχειό του ποταμιού. Άλλαξε Λένκα τη βουλή και πες μια ευχή αντί για κατάρρα, γιατί στο γεφύρι θα περάσουν χιλιάδες άνθρωποι, ανάμεσά τους πολλές μάνες με παιδιά...

Εκείνη, βουλιάζοντας πια στην άβυσσο των νερών, πρόλαβε και εί-

πε: Όσο στέρεος είναι ο θόλος του ουρανού κι ο πάνω κόσμος, άλλο τόσο σίγουρες να γίνουν οι καμάρες...

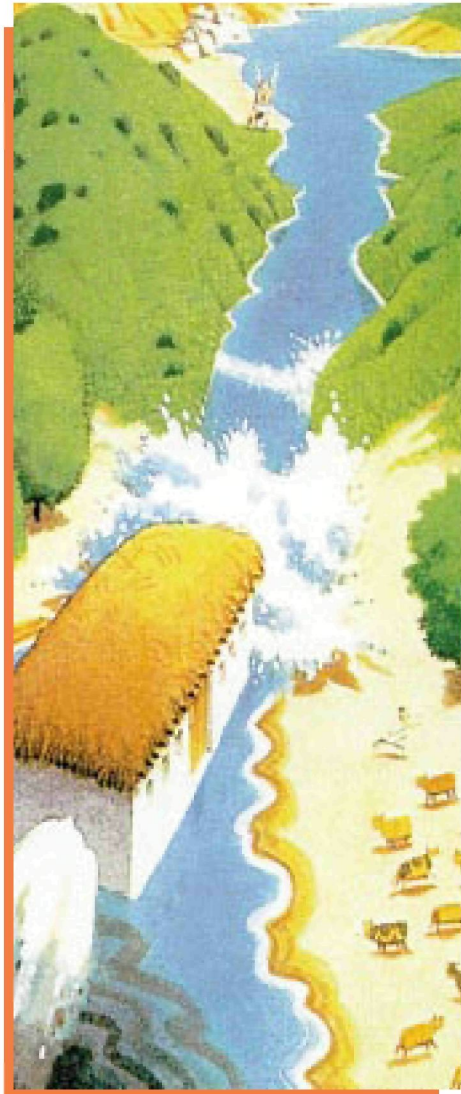
Τα γεφύρια, χτισμένα στα λογής λογής ποτάμια, σ' ολόκληρο τον κόσμο, είναι θεμελιωμένα πάνω σ' ανθρώπινα κορμιά. Κανένα, ωστόσο, δεν είναι τόσο σίγουρο και τόσο όμορφο, όσο εκείνο με τις είκοσι καμάρες που είναι θεμελιωμένο πάνω στο πανώριο κορμί της αρχιμαστόρισσας, της Λένκας. Ούτε εσείς, ούτε εγώ, ούτε κανένας άλλος διαβάτης πέρασε από εκείνο το γεφύρι ίσαμε σήμερα, αλλά σε πρώτη ευκαιρία λέμε να το διαβούμε ένας ένας είτε πολλοί μαζί αν στο μεταξύ βρίσκεται ακόμα...

(τοιγγάνικο παραμύθι)

Το επόμενο κατόρθωμα του Ηρακλή μπορεί να σας φανεί λιγότερο εντυπωσιακό. Ο Ηρακλής τώρα έπρεπε να καθαρίσει από την κοπριά τους στάβλους του βασιλιά Αυγεία. Αυτός ο Αυγείας ήταν βασιλιάς της Ηλίδας, δηλαδή της σημερινής Ηλείας, όπου σήμερα βρίσκονται πόλεις που σίγουρα τις ξέρετε, όπως ο Πύργος και η Αμαλιάδα.

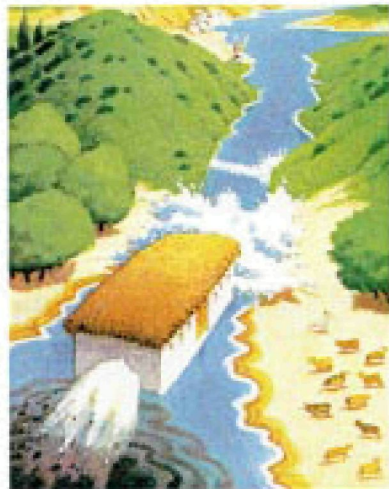
Πώς όμως να καθαρίσει ένας άνθρωπος την κοπριά που άφηναν για χρόνια και χρόνια ένα σωρό ζώα, ακόμα και αν τα ζώα αυτά ήταν βασιδικά; Εκεί ο Ηρακλής μας έδειξε πως δεν είχε μόνο μπράτσα και γρήγορα πόδια αλλά και πολύ μυαλό. Άλλαξε λοιπόν το ρεύμα των δύο κοντινών ποταμών, του Πηνειού και του Αλφειού, έτσι που τα ποτάμια πέρασαν μέσα από τους στάβλους και καθάρισαν τις κοπριές μια χαρά.

Αν σήμερα περάσετε από την Ηλεία και δείτε την τεχνητή λίμνη του Πηνειού, τρώγοντας το καρπουλάκι σας, θυμηθείτε ότι τέτοιες καλές ιδέες είχε και ο Ηρακλής στα πολύ παλιά χρόνια.

Τέχνη δεν είναι μόνο τα αρχαία αγάλματα ή οι πίνακες που βλέπουμε στα μουσεία. Το να καθαρίσεις στο πι και φι ένα στάβλο που είχε μείνει ακαθάριστος για χρόνια είναι μεγάλη τέχνη. Να μαγειρέψεις ένα νόστιμο φαγητό είναι κι αυτό τέχνη. Να φτιάξεις από καλάμια ένα όμορφο καλάθι, αυτό κι αν είναι τέχνη. Ξέρετε ανθρώπους που κατέχουν τέτοιες τέχνες;

Άμπα, καλάθια! Πού τα θυμήθηκε; Όχι, δεν είχαμε, βιάστηκε να του απαντήσει η Κλη. Θα μπορούσαμε να του πλέξουμε πάντως, του πρότειν' η μπάμπω μου, μαλώνοντας την Κλη στη γλώσσα μας. Δεν πρόκειται για καμιά χρονοβόρα δουλειά. Αύριο κιόλας θα ήτανε έτοιμα, αν ήθελε. Θα του τα περιποιότανε, μάλιστα, εξαιρετικά. Όλη της την καλλιτεχνία θα επιστράτευε στο πλέξιμό τους. Όμορφα, στερεά, που ν' αντέχουνε χρόνια θα τα 'φτιαχνε. Και φτηνά θα του τά 'δινε, πάμφτηνα. Το λοιπόν, μ' αυτό μην το σκέφτεται, τον συμφέρει, κατάφερε να του πάρει μπροστάντζα, συμφώνησαν, αφού παζαρέψανε κάμποσο την τιμή τους, μας έδειξε το χωριό του, να του τα πάμε αντίκρυ, εκείνο εκεί που φαινότανε, έφυγε χαιρετώντας μας ο γεράκος.

Η καλαθοπλεκτική παλιά τέχνη της μπάμπως μου. Πάππου προ-
οπάππου, γενιές και γενιές καλαθάδες ήταν, λείει, οι δικοί της. Η
μάννα της μες σε μια κόφια με άχυρο τηνε γέννησο' εξάλλου. Πό-
λεμος, Κατοχή τότε ήτανε, ύφασμα για τσουβάλια δεν έβρισκες, ξύλο για
κυπέλες, για κασόνια ο κόσμος δεν είχε, το νάιλον δεν το ξέραν, καλάθια
αγόραζαν μπόλικα. Έπλεκαν, έπλεκαν πανεράκια, δισκάκια, καλάθες για
φούρνους, για τρύγο, για το τραπέζι με το καπάκι τους, για την μπουγάδα.
Πήγαιναν στα χωριά μετά, τα 'καναν τράμπα με λάδι, με τραχανά, με σα-
πούνι, με μπομποτάλευρο. Σ' ένα χωριό της Μακεδονίας ήτανε πηγεμένοι οι
γονέοι της, όταν ήρθαν οι πόνοι στη μάννα της για να τη γεννήσει. Πανιά,
στρωσίδια δεν είχανε, πόνοι μεγάλοι της ήρθανε γρήγορα. Για να πέσει στα
μαλακά το μωρό, στάθηκε πάνω από μια κοφίνα μες σ' ένα αχούρι, όπου βρί-
σκονταν και την αμόλπσε. Στην κοφίνα μέσα φωλιά είχε η κότα και με το
«ααα» που 'καμε κλαίγοντας έσπασαν δυο αυγά. Τα 'φαγε μαζί με κάμποσο
άχυρο, γι' αυτό κι έχει από γεννησιμιού της ωραία φωνή.

Από την κοιλιά της μάννας της ήξερε την τέχνη. Μόλις λιγάκι μεγάλω-
σε, μάζευαν ψιλά ψιλά καλαμάκια, βεργούλες με τ' άλλα παιδιά κι έπλε-
καν. Συναγωνισμοί ποιος θα φτιάξει τα περισσότερα γίνονταν. Υπήρχαν
που έφτιαχναν δέκα, έντεκα την ημέρα. Ο πάππος της μέχρι και δεκαπέντε
κομμάτια έκανε. Τα φόρτωνε στα ζα έπειτα και τα πούλαγε στα κοφινάδι-
κα της Πάτρας, του Άργους, του Αίγιου, κάθε στενάκι και κοφινάδικο τό-
τε έβλεπες. Και με μεράκι, πολύ μερακλήδες στην τέχνη τους ήτανε, μέχρι
γιοφύρια σου πλέκαν με καλάμι. Κάποτε, ένα μάστορα στο στρατό τον πή-
ραν, να πολεμήσει. Καθώς περπατάγανε για να πάνε στη μάχη με τους
εχτρούς, μπρος σ' ένα ποτάμι μεγάλο βρεθήκανε, που να το περάσουνε
δεν μπορούσαν. «Κόφτε καλάμι» τόν' είπε εκείνος. Καλάμι πολύ απ' τις
όχθες έκοψαν οι στρατιώτες, μια γέφυρα αυτός έπλεξε στέρεν και περάσα-

νε. Τους εχθρούς τους νικήσαν και βασιλιά γι' αυτό το καλό τονε κάμαν. Βασιλιάς, όσο κράταγ' ο πόλεμος, έκατσε ο μάστορης, κι όταν τελείωσε, το βασιλίκι παράτησε και την τέχνη του ξαναβρήκε. Έτσι ήταν τότε. Αμή!

Ξέρατε ότι:

Η καλάθοπλεκτική είναι μια από τις αρχαιότερες τέχνες του ανθρώπου. Τα καλάθια ήταν σύμβολα των θεών της βλάστησης και της αφθονίας, όπως η Δήμητρα. Για αιώνες οι Τσιγγάνοι ασχολούνται με το πλέξιμο των καλάθιων και είναι περίφημοι τεχνίτες. Η εμφάνιση του πλαστικού και άλλες αλλαγές στις δεκαετίες του 1950 και του 1960 έκαναν την καλάθοπλεκτική να παρακμάσει.

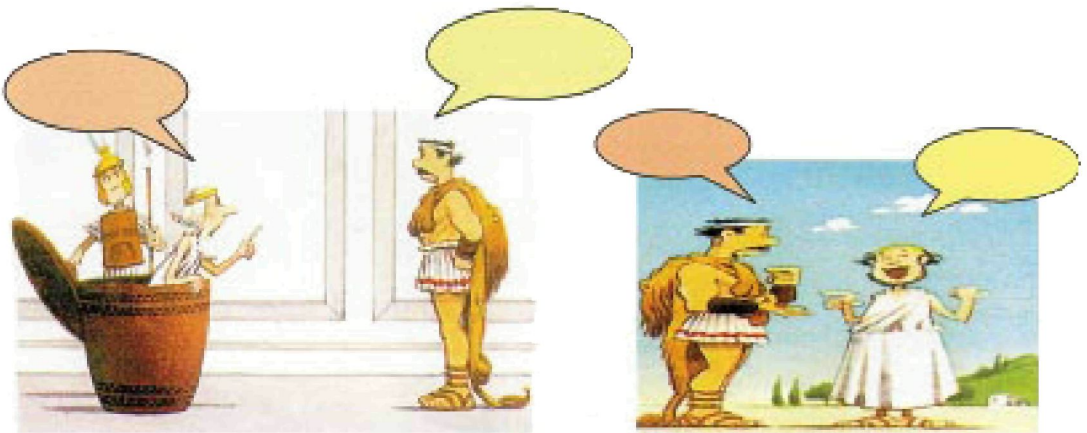

Στην Κομοτηνή υπάρχει μουσείο καλάθοπλεκτικής των Ρομά.

Οι άνθρωποι που ταξιδεύουν συχνά αναζητούν ευκαιρίες: για γνώση, για δουλειά, για κατορθώματα. Για να καταλαβαίνει και να χρησιμοποιεί όμως κανείς αυτές τις ευκαιρίες, πρέπει να βάζει το μυαλό του να δουλεύει, να ακούει τους ανθρώπους και να τους μιλάει με τον κατάλληλο τρόπο.

Ο Ηρακλής, για παράδειγμα, δεν είχε μόνο να αντιμετωπίσει τέρατα και βρωμερούς στάβλους αλλά και παράξενους ανθρώπους, όπως τον Ευρυσθέα και τον Αυγεία. Πώς τους απάντησε άραγε;

Τέλος, οι παραξενιές του Ευρυσθέα έφεραν τον Ηρακλή στη λίμνη Στυμφαλία, που βρίσκεται στα σύνορα του νομού Κορινθίας με το νομό Αργολίδας. Εκεί ζούσαν οι Στυμφαλίδες όρνιθες, που καθόλου δεν ήταν άκακες κοτούλες, όπως θα περιμένετε ίσως, αλλά άγρια πουλιά με σιδερένια ράμφη και χάλκινα πόδια που έκαναν τρομερές επιθέσεις στους ταλαίπωρους κατοίκους της περιοχής. Ήταν πουλιά τρομερά, όπως οι άνεμοι της καταιγίδας, τρομερά όπως οι πυρετοί που μάστιζαν όσους ζούσαν κοντά στα βαλτωμένα νερά της λίμνης. Ο Ηρακλής κατάφερε και ξετρύπωσε τα πουλιά από τις κρυψώνες τους. Πολλά από αυτά τα σκότωσε κι άλλα τα έδιωξε μακριά, έτσι όπως σιγά σιγά οι άνθρωποι κατάφεραν να νικήσουν τους ανέμους και τους πυρετούς.

Κι αν δε μας πιστεύετε, κάντε μια βόλτα από την περιοχή. Οι ελώδεις περιοχές γύρω από τη λίμνη έχουν αποξηρανθεί κι η Στυμφαλία είναι πια ένα κανονικό ορεινό χωριό που οι κάτοικοί του δεν υποφέρουν. Κάθε Σεπτέμβρη μάλιστα κάνουν κι ένα περίφημο εμπορικό πανηγύρι, που κρατάει τέσσερις μέρες.

**Και με αυτά τα κατορθώματα βοήθησε ο Ηρακλής να α-
λλάξει σιγά σιγά ο κόσμος. Δείτε το χάρτη της Πελοπον-
νήσου σήμερα και περιγράψτε τις αλλαγές.**

Τι μπορεί να κάνει σήμερα ο ταξιδιώτης σε αυτές τις παρακάτω περιοχές;

**Νεμέα
Άργος
Αρκαδία
Πύργος
Αμαλιάδα
Κόρινθος**

Σ ΚΕΨΕΙΣ...

Όποιος θέλει να σκέφτεται πολύ, πρέπει και να περιπλανιέται πολύ.

Οι πέτρες έχουν συντροφέψει τα ταξίδια μου πολλές φορές. Είμαι πραγματευτής, ένα είδος που έχει λείψει.

Σκληραίνει ο καιρός και πάλι ταξιδεύω, γιατί εμείς πιστεύουμε πως το νερό που κυλάει δεν αρρωσταίνει.

Το στάσιμο νερό γίνεται βάλτος κι ο βάλτος κρύβει αρρώστιες. Πέτρα που κυλάει ποτέ δε χορταριάζει, έτσι δε λένε;

**Κατορθώματα
δεν κάνουν μόνο
οι Ηρακλήδες.**

Κατορθώματα κάνουν και άλλοι άνθρωποι, λιγότερο διάσημοι.

**Ακούστε αυτό το
παραμύθι...**

Γιεκ ντρομ σας ιέκ ρομ τα γιε ταγγάρ. Ε ταγγαράς σας γιεκ τσέι. Σας μπουτ σουκάρ.

Κάποτε ήταν ένας τσιγγάνος κι ένας βασιλιάς. Ο βασιλιάς είχε μια κόρη. Ήταν πολύ όμορφη.

Γιεκ γκίες η πριγκηποπούλα μπενσέλας καϊπο μπαλκόνι, τα ντικιέλας εντουνιαβά καϊνακιέλας. Γιεκ, γκίες να κιέλας τοινγκενάβα περαμπαβένσα αβρί κατάρι ταγκαράσκο παλάτι.

Μια μέρα που η πριγκηποπούλα καθόταν στο μπαλκόνι και κοίταζε τους περαστικούς, βλέπει να περνάνε τσιγγάνοι με καραβάνια έξω από το παλάτι του βασιλιά.

Γιεκ σουκάρ τσαβό ντικλάσλες η πριγκηποπούλα τα μπειεντίλες, τα σεβ-
νταλαντίλεσκε. Μολισιάολ καϊ πο ντατ, τα μανγκιέλλεσταρ τε κιερέλλες
πο ρομ.

**Ένας όμορφος Τσιγγάνος της τράβηξε την προσοχή, της άρεσε πολύ.
Παρακαλεί τότε τον πατέρα της και του ζητάει να της τον δώσει γι'
άντρα της.**

Ο ταγγάρ ιν μανγκέλας χιτς. Σάρκα μανγκάς αμέν, ταγγαρινή οικογέ-
νεια, τελές του κιε ρομ ε κ' ε τσιγγεναβά.

**Ο βασιλιάς με κανέναν τρόπο δε δεχόταν: «Πώς θα καταδεχτούμε
εμείς, βασιλική οικογένεια, να πάρεις γι' άντρα σου έναν τσιγγάνο;»
λέει ο βασιλιάς.**

Η καλάβρες, μπάμπα, ή καμουνταράμαν, πχεντάς η πριγκηποπούλα.
«'Η θα τον πάρω, πατέρα, ή θα σκοτωθώ» επέμεινε η πριγκηποπούλα.

Αφού ντικλάς ο ταγγάρ, καϊν κεντρόλ κάντσικ, αντάς ε ρομές και πο παλάτι, τα πχεντάσλεσκε:

Αφού είδε κι απόειδε ο βασιλιάς πως δεν μπορούσε να κάνει διαφορετικά, δέχτηκε τον τσιγγάνο στο παλάτι του και του λέει:

– Τε μανγκέσα με τσεά τελέσλα ρομνή, κασουνές ομπάσι καϊ κατάβκου-
κε: Τε τζας καϊ τσιγκάρ. Τερισάβουσα καζαν μίσι, ο ζαμάν καντάβ με
τσεά τούτε.

**«Αν θέλεις την κόρη μου γυναίκα σου να πάρεις, θα πρέπει να δεχτείς
τον όρο που σου βάζω: Να πας στον πόλεμο. Αν γυρίσεις νικητής, τό-
τε θα σου δώσω την κόρη μου».**

– Μπίτε τρασάλ ο ρομ τζαλ καϊ τσιγκάρ ε ασκερένσα καϊ ντιάσλες ο
ταγγάρ.

**Χωρίς να δειλιάσει ούτε στιγμή ο τσιγγάνος, ξεκινάει για τον πόλεμο
με το στρατό που τούδωσε ο βασιλιάς.**

Ανγκλάλα τζαλ πε γκραστέσα ο ρομ ε ασκέρα παλαλέστε. Ντρομ λελ, ντρομ μεκέλ, επισιλάρ κα γιεκ λεν καλαμόνσα.

Προχωράει μπροστά ο τσιγγάνος καβάλα στ' άλογό του και ο στρατός τον ακολουθεί. Δρόμο παίρνουν, δρόμο αφήνουν, φτάνουν σ' ένα ποτάμι με καλαμιές.

Φουλέλ κατάρ ογκράς εμ αρχισαρντάς τε τσινέλ καλάμουρα. Ε ασκέρα καϊ ντικλέλες βόντα κερένας σο κερέλας βοβ.

Κατεβαίνει τότε από το άλογο κι αρχίζει να κόβει καλαμιές. Μόλις τον βλέπει ο στρατός του, αρχίζει κι αυτός να κάνει το ίδιο.

Λέλε καλάμουρα ο ρομ, τα τσουτάς λεν αντιλέν, για τερισάβολ σοβνά τε κουβέκλ καλάθια. Σο κερέλας βοβ κερένας ε ασκεράντα.

Παίρνει τα καλάμια ο τσιγγάνος κι αρχίζει να τα βάζει στο ποτάμι, με την πρόθεση στο γυρισμό να πλέξει καλάθια. Το ίδιο κάνει κι ο στρατός.

Σα κοντολέ καλαμόνσα κερντέ γιεκ πχουρτ τανακλέ ιλέν. Μαμουιάλ καϊ να κλε μπεσλέ τε ικιόν.

Μ' όλα αυτά τα καλάμια φτιάξανε μια γέφυρα και περάσανε το ποτάμι. Στην αντίπερα όχθη κάθισαν να ξεκουραστούν.

Αρακιντινάβολ γιεκ τσομπάνο μπακρένσα. Ο τσομπάνο καντι-
κλάς καντική μπουτ ασκέρα πουτσλάλεν.

**Βρίσκεται ένας τσοπάνος με πρόβατα. Αφού τους είδε ο τσοπάνος τό-
σο πολύ στρατό τους ερώτησε:**

– Κάι τζαν;

– Πού πάτε;

– Τζασκάλι τσιγγάκρ τε χάσαμεν αμαρέ ντουσμανέσα.

– **Πάμε να πολεμήσουμε τον εχθρό μας.**

Πχενέλ ο ζαμάν ο τσομπάνο κάι ρομ:

Λέει τότε ο τσοπάνος στον τσιγγάνο:

– Μακάρι τερισάβος καζανμίσι τα τεζονισάος ε ταγκαρέσκε τσεάσα.

– **Εύχομαι να γυρίσεις νικητής για να παντρευτείς την πριγκηποπού-
λα.**

Ο ζαμάν ο τσομπάνο ντιάσλεν ντούι μπακρέ.

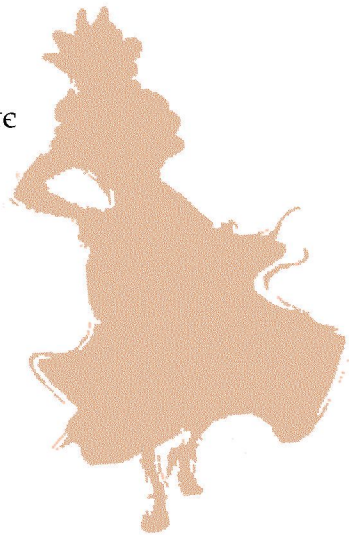
Κι ο τσοπάνος τούς εβυσίασε δύο σφαχτά.

Ο ρομ κίντελας καστά τε πχαμπαρέλ μπερί γιακ τε
πεκέλ ε μπακρέν.

**Ο τσιγγάνος άρχισε να μαζεύει ξύλα για ν'
ανάψει μεγάλη φωτιά για να ψήσει τα σφαχτά.**

Σο κερέλας ο ρομ ε ασκεράντα κερένας.

Το ίδιο κάνει και ο στρατός.

Κοντοβάο σαάτο καϊ πεκένας ε μπακρέ αβιλέ ντούι τζουκελά ε τσομπανόσκε.

Εκείνη την ώρα που ψήνανε τα αρνιά παρουσιάστηκε δύο μεγάλα σκυλιά του τσοπάνου.

Ο ρομ σαντί ε ντουκελά καϊ κατζάν τεχάν ομάς, λιάσεκ μπαρό κας πα μπαρντό τε κοβαλάρ ε τζουκελέν. Σο κερέλας βοβ, ε ασκεράντα κερένας. Λίε βόντα πα μπαρντέ καστά.

Νομίζοντας ο τσιγγάνος ότι τα σκυλιά έρχονταν να φάνε το κρέας, άρπαξε ένα μεγάλο αναμμένο ξύλο για να τα κυνηγήσει. Έκανε και ο στρατός το ίδιο. Πήραν κι αυτοί αναμμένα ξύλα.

Ο ζαμάν ο ντουσμάνο ντικλάς επα μπαρντέ καστά μιλιόνουρα ασκέρα τρασάιλε ταϊν τσουτέ ούτε γιεκ πε πιστοβόσα.

Τότε παρουσιάζεται ο εχθρός που μόλις είδε τ' αναμμένα κοντάρια με χιλιάδες στρατό φοβήθηκε και δεν έριξε ούτε μια ντουφεκιά.

Καντάλ ο ρομ ρισάιλο καζανμίσι, αλλά πι μπουκί εκαλαμόνσα ίμπι-σταρντας. Λιάσε καλάμουρα κατάρ ιλέν για τε κουβέλ καλάθια.

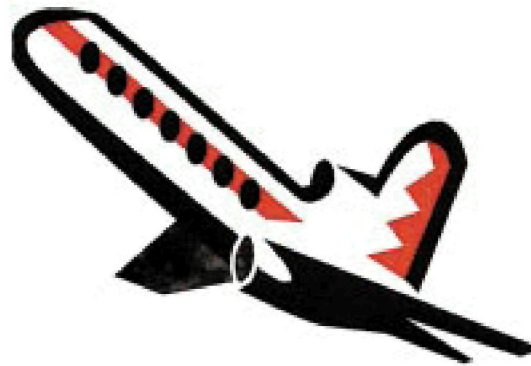
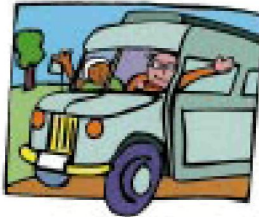
Έτσι ο τσιγγάνος εγύρισε νικητής, αλλά την τέχνη του με τα καλάμια δεν την ξέχασε. Πήρε από το ποτάμι τα κομμένα καλάμια για να πλέξει καλάθια.

Ρισάιλο καζανμίσι ταϊν μανγκλάς τεκερντό τζαμουτρό ε ταγγαρέσκο.

Και δε δέχτηκε να γίνει γαμπρός του βασιλιά, παρόλο που γύρισε νικητής.

**Τα χρόνια περνούν. Οι άνθρωποι που ταξιδεύουν αλλά-
ζουν. Ο τρόπος που ταξιδεύουν οι άνθρωποι αλλάζει.**

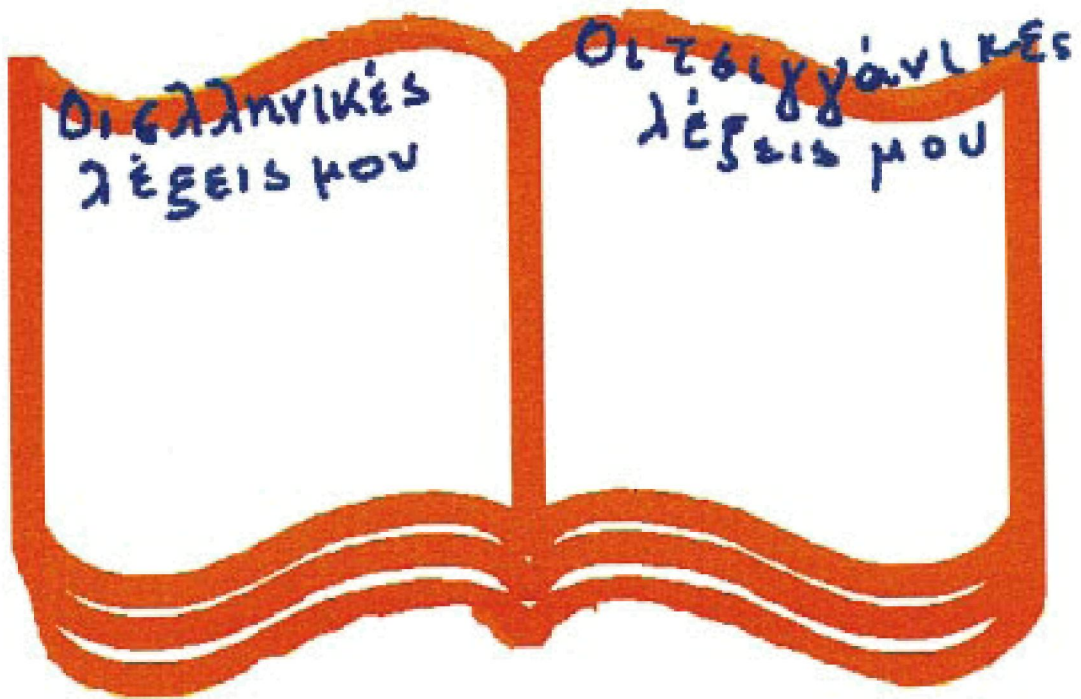

**Και οι ήρωες αλλάζουν. Αν στη θέση του ρομ
της ιστορίας μας ήταν ο Ηρακλής, τι θα έκανε άραγε;**

Το παραμύθι μας το γράφουμε εδώ και στα ελληνικά και στα τσιγγάνικα. Μπορείτε να φτιάξετε ένα μικρό λεξικό με λέξεις από τις δύο γλώσσες;

Όποιος ταξιδεύει μπορεί να μη χρειάζεται τα μπράτσα του Ηρακλή, σίγουρα όμως χρειάζεται να έχει ένα σωρό ικανότητες. Πρώτα πρώτα χρειάζεται μνήμη. Ας παίξουμε ένα παιχνίδι.

«Πάω ταξίδι»

Το πρώτο παιδί ξεκινάει: «Πάω ταξίδι και βάζω στη βαλίτσα μου ... (για παράδειγμα) το φουστάνι μου».

Το δεύτερο παιδί προσθέτει κάτι ακόμα: «Πάω ταξίδι και βάζω στη βαλίτσα μου το φουστάνι μου και τα παπούτσια μου».

Το τρίτο παιδί προσθέτει κάτι ακόμα: «Πάω ταξίδι και βάζω στη βαλίτσα μου το φουστάνι μου, τα παπούτσια μου και τη χτένα μου» και ούτω καθεξής.

Ο ταξιδιώτης πρέπει να γνωρίζει το χώρο. Ας κάνουμε μια άσκηση. Θα ακούσετε τις οδηγίες που σας δίνουμε και θα τραβήξετε μια γραμμή που να συνδέει τα σημεία πάνω στο χάρτη με τα κατορθώματα του Ηρακλή. Στη μέση σχεδόν της Πελοποννήσου υψώνονται τα βουνά της Αρκαδίας. Αν ανέβουμε λίγο πιο πάνω στο χάρτη και πάμε λίγο πιο αριστερά, θα βρούμε την Ηλεία, την παλιά Ήλιδα. Ακόμα πιο πάνω και πάλι αριστερά συναντάμε τον Ερύμανθο. Πιο μέσα και λίγο πιο κάτω, να κι η Στυμφαλία. Στα δεξιά της, η Νεμέα. Και κάτω από τη Νεμέα, δεξιά, αρκετά κοντά στη θάλασσα, η Λέρνη.

**Ο ταξιδιώτης πρέπει να υπολογίζει το χρόνο.
Ακούστε αυτό το παραμύθι...**

Γενάρης μήνας, χιόνι πολύ και φύσαγε βοριάς που σ' έκοβε μες στην καρδιά, που λέει ο λόγος.

Οι Τσιγγάνοι είχανε κουβαραστεί στο τσαντίρι (γιατί τσαντίρια είχανε τα παλιά εκείνα χρόνια), χόρευαν τα σαγόνια τους από το κρύο, Θε μου κόψε με!

Πάνω στο τουρτούρισμα, λοιπόν, ένα μικράκι, που κρύωνε απ' όλους πιο πολύ, θυμήθηκε το Μάη και λέει στον πατέρα του.

– Τι μήνα έχουμε, πατέρα;

– Γενάρη, παιδί μου!

– Κι ύστερα Μάης, πατέρα;

– Φλεβάρης, παιδί μου, Φλεβάρης!

– Μπρρρ!, κι ύστερα Μάης, πατέρα;

– Μάρτης γδάρτης, παιδί μου!

– Ποποπό! κι ύστερα Μάης, πατέρα;

– Απρίλης, παιδί μου, Απρίλης.

– Καλός είν' αυτός, πατέρα, κι ύστερα Μάης;

– Μάης, Μάης, παιδί μου!

– Α χάι...! ήρθ' ο καλός ο μήνας, είπε το κακόμοιρο κι αποκοιμήθηκε.

Για να μην την πάθετε σαν το μικρό του παραμυθιού μας, χρειάζεται εξάσκηση. Ακούστε την αφήγηση του Ηρακλή και συμπληρώστε όπως πρέπει το ημερολόγιό του. Αν θέλετε, κάνετε οι ίδιοι τις ζωγραφιές:

Επιτέλους, βρήκα τα ίχνη του λιονταριού, μετά από έναν ολόκληρο μήνα. Βαθιές πατημασιές στο υγρό έδαφος και στα πεσμένα φύλλα των δέντρων. Τα ακολούθησα και έφτασα στη σπηλιά του θηρίου. Ποτέ δε θα ξεχάσω την αποπνικτική ζέστη, που έκανε τον αέρα πάνω από το βάλτο ανυπόφορο. Η απαίσια μυρωδιά του θηρίου με έκανε να κρατήσω την αναπνοή μου, προτού ορμήσω στη φοβερή Ύδρα.

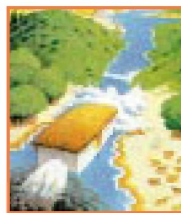
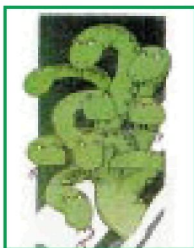
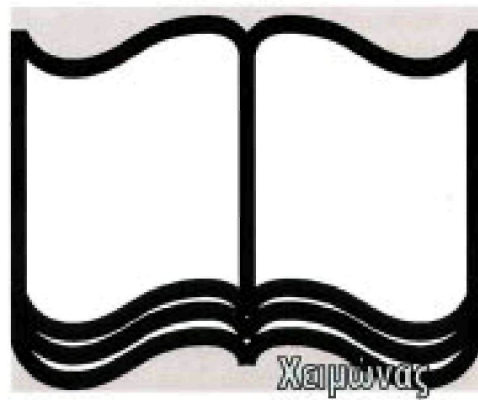
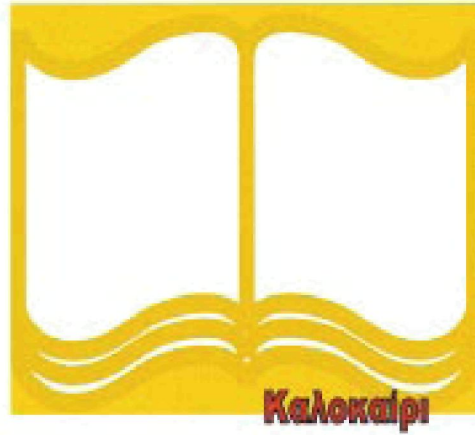
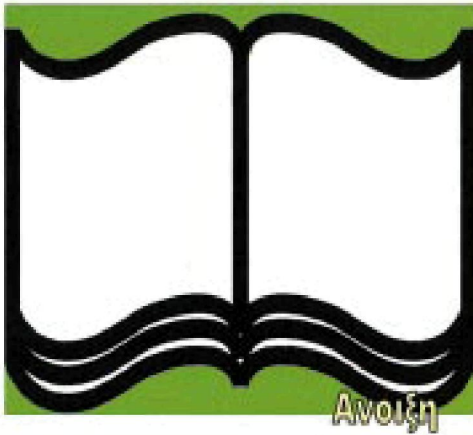
Ένα χρόνο κυνηγούσα το ελάφι. Όταν το είδα να πίνει νερό στον ποταμό, σε μια φύση πανέμορφη και γεμάτη λουλούδια, η καρδιά μου αναπήδησε από χαρά.

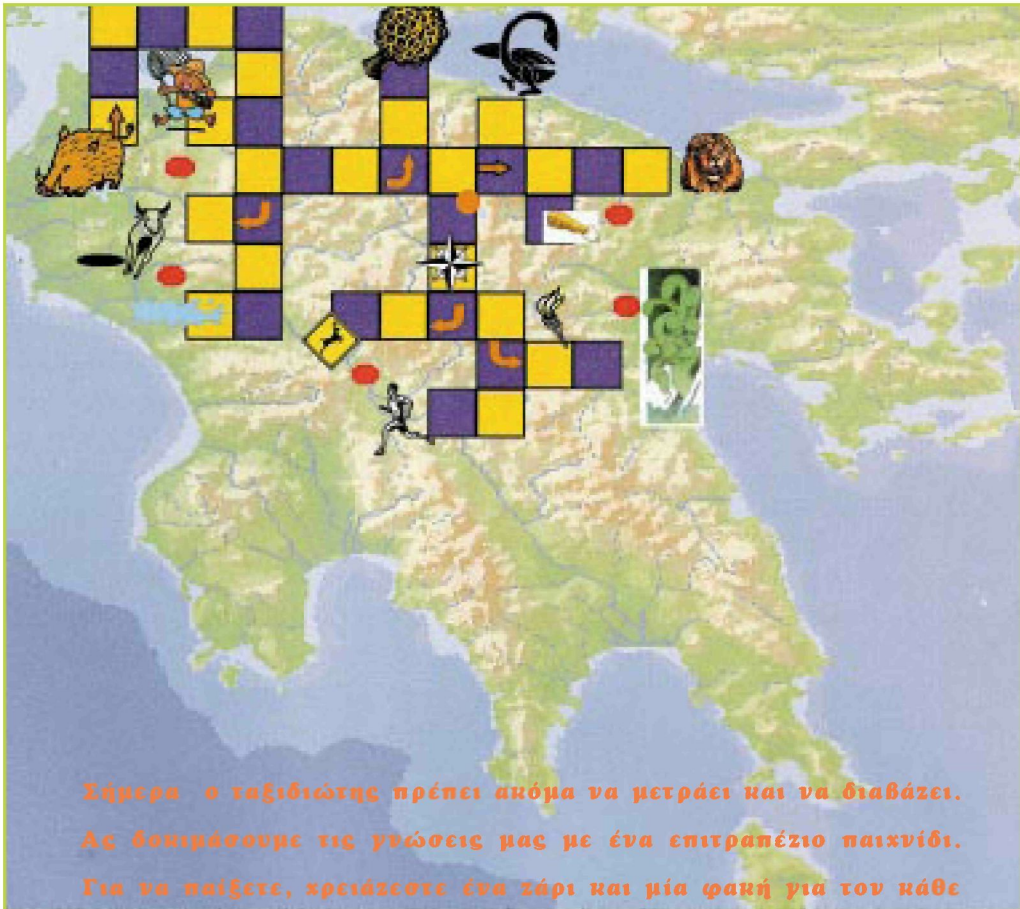
Το κυνήγι του κάπρου ήταν κι αυτό πολύ δύσκολο. Όταν το ζώο άρχισε να τρέχει προς την κορφή του βουνού κι έφτασε στις γλιστερές χιονισμένες πλαγιές, νόμισα πως θα το έχανα για πάντα.

Ευτυχώς τα χιόνια μόλις είχαν λιώσει, όταν πήγα να καθαρίσω τους στάβλους του Αυγεία. Έτσι τα νερά των ποταμιών ήταν ορμητικά.

Όταν τα όρνια της Στυμφαλίας πετάχτηκαν από την κρυψώνα τους κι είδα τα χάλκινα ράμφη τους να αστράφτουν στον ολόλαμπρο ήλιο, δεν έχασα λεπτό: άρχισα να ρίχνω τα βέλη μου.

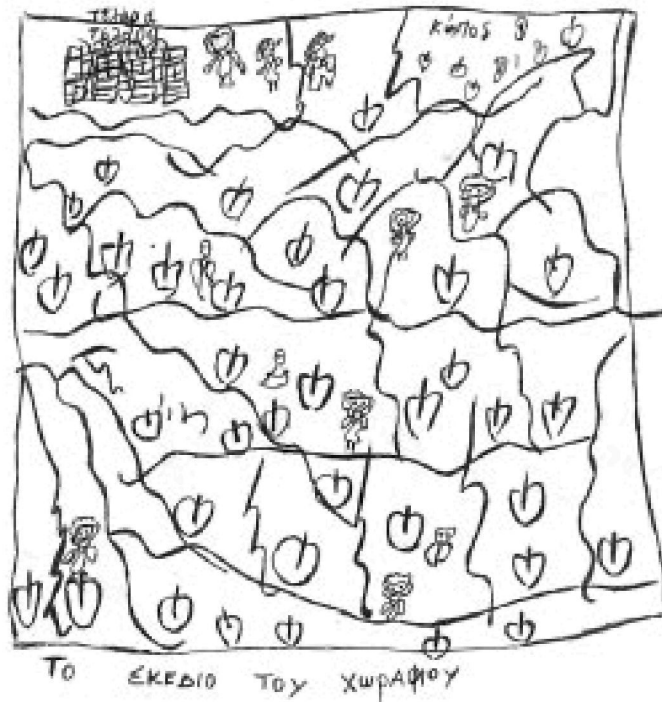

Σήμερα ο ταξιδιώτης πρέπει ακόμα να μετράει και να διαβάζει. Ας δοκιμάσουμε τις γνώσεις μας με ένα επιτραπέζιο παιχνίδι. Για να παίξετε, χρειάζεστε ένα ζάρι και μία φακί για τον κάθε παίκτη.

Ξεκινάτε από το κουτί με την πυξίδα. Στόχος σας είναι να πέσετε σε όσο το δυνατόν λιγότερα θηρία και από την άλλη πλευρά να κερδίσετε όσο το δυνατόν περισσότερα εφόδια για να αντιμετωπίσετε τα θηρία αυτά. Κάθε φορά που πέφτετε σε ένα θηρίο ή κερδίζετε κάτι, παίζετε από την αρχή. Δεν μπορείτε όμως να κερδίσετε το ίδιο πράγμα δύο φορές. Προσοχή: όταν πέσετε σε τετράγωνο με πορτοκαλί βέλος, είστε υποχρεωμένοι να ακολουθήσετε το βέλος.

Όταν περνάει ο καιρός, το ταξίδι γίνεται αναμνήσεις. Οι αναμνήσεις μαζεύονται και φτιάχνουν σιγά σιγά τους προσωπικούς χάρτες των ανθρώπων. Δείτε πώς χατογράφησε το Δομοκό ένα κορίτσι της ηλικίας σας.

Είχα πάει στο Δομοκό αλλά δε μ' άρεσε να δουλεύω, μόνο έβαζα τα τελάρα το ένα πάνω στ' άλλο για ίσκιο. Μ' άρεσε πολύ να παίζω με τ' άλλα παιδιά, είχα περάσει πολύ ωραία. Ο ιδιοκτήτης του χωραφιού για να μην κάνουμε φασαρία μας έφερνε καραμέλες, σοκολάτες, αλλά εμείς αλίμονο, τη φασαρία την κάναμε. Ψάχναμε για τον κήπο αλλά δεν τον βρίσκαμε.

Ο παππούς Φανούρης 1

Στο πλαϊνό σπίτι έμεναν κάτι πρωτοξάδερφα της μπάμπως μου από τη μάνα της και μαζί τους κουβαλούσαν έναν παππού, τον πατέρα τους, Φανούρη ονομαζόμενο, χιλιάδων χιλιάδων χρονών. Μ' εκατόν δύο εγγόνια, είκοσι δισέγγονα, δέκα τρισέγγονα, και τα μισά του δόντια χρυσά, όλο τον κόσμο είχε διατρέξει, την περίμετρο της γης σε χιλιόμετρα δέκα φορές είχε κάνει ο παππούς αυτός, όλα τα είχε δει, όλα τα 'ξερε. Είχε περπατήσει την Ελλάδα, την Τουρκία, τη Γιουγκοσλαβία πιθαμή προς πιθαμή, με το άλογο ή με το κάρο, τη Γερμανία την είχε τριγουρίσει με σιδηρόδρομο, δούλεψε μάλιστα εκεί και σ' ένα εργοστάσιο κάποιο φεγγάρι. Έπρεπε όμως να κοιτάζει τη δουλειά με το κεφάλι σκυφτό ολόκληρο οχτάωρο, γι' αυτό τα παράτησε. Σ' όλα τα μέρη είχε μείνει, παντού είχε τσαντιρώσει, ο νους του χάρτης ανάγλυφος της γεωγραφίας ήτανε, όποια τοποθεσία και αν ανάφερες, θα τη γνώριζε. Αν άκουγε στο ραδιόφωνο, ας πούμε, Σπερχειάδα, «Α, στη Σπερχειάδα βγαίνουνε οι καλύτερες μπάμιες» θα σ' άρχιζε. Αν γινότανε λόγος για τ' Αϊβαλί, τη Σμύρνη, «Έχει δικοί μας πολλοί εκεί, σου 'λεγε. Πανιά κάνουνε όμορφα, χαλιά κάνουνε...». Για τη Βέροια: «Κόσμο φιλότιμο βρίσκεις. Κάποτε, που σκιστήκαν από το χιόνι τα τσαντίρια μας, μέσα στα σπίτια τους μας κοίμισαν...».

Γνώρισα κάποιον κάποτε
απ' την Αμαλιάδα,
που μάθαινε στις φάλαινες
να τρώνε μαρμελάδα.

Όμορφη η Πελοπόννησος,
με θάλασσες, βουνά,
και μαρμελάδα έχει πολλή,
μα φάλαινα καμιά.

Κι εκείνος όλο κι έψαχνε
να βρει καμιά φάλαινα,
να δείξει και στους άλλους
τ' ωραίο του επάγγελμα.

Πήγε στη Βοιωτία,
στη Θράκη, στα νησιά,
μα δε βαριέσαι!
Φάλαινα δε βρήκε πουθενά.

Κι ακόμα, λένε, κάνει
ταξίδια μακρινά.
Έχει ωραίο επάγγελμα,
δε βρίσκει όμως δουλειά.

Θεσσαλονίκη
Καλαμάτα
Ηγουμενίτσα
Σαντορίνη
Βόλος
Δράμα

Έχετε πάει ποτέ σε αυτές τις περιοχές; Ποιους ανθρώπους γνωρίσατε εκεί; Μπορείτε κι εσείς να φτιάξετε ρίμες, όπως στο ποίημα της σελίδας μας.

Στα μέρη εκείνα που γυρνώ
ακούω και παρατηρώ
και ρίμες φτιάχνω στο λεπτό.
Βεβαίως κι όλα τα μπορώ!

Ο παππούς Φανούρης 2

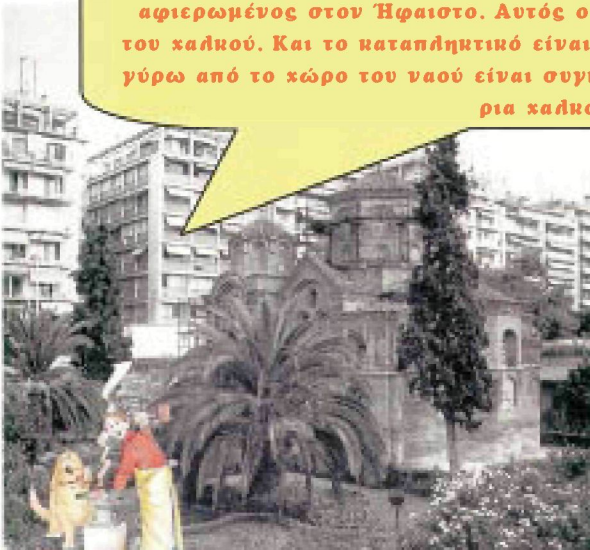
Αν ανάφερεις τη Γιουγκοσλαβία... «Από κει είχα φέρει την τρίτη γυναίκα μου, θα σου διηγιόταν. Τη φόρτωσα σ' ένα κάρο και με καμιά δεκαριά άλογα μπροστά κι άλλα τόσα ξοπίσω ερχόμαστε. Γερμανοί τότε ήτανε, μέχρι να φτάσουμε στους δικούς μας, στην Άρτα που βρήκαμε τα τσαντίρια τους, τρεις φορές μ' ακουμπήσαν με το πιστόλι τους. Την πρώτη κοντά στο Μοναστήρι, έξω από ένα δάσος, στ' αυτί το πιστόλι μου βάζουν. “Ποιοι είστε; Πού πάτε;” “Είμαστε Τσιγγάνοι, περπατάμε για το ψωμάκι μας” τους λέω, μας άφησαν. Τη δεύτερη, μες στο λόγγο: “Κλέψατε όπλ' απ' τις αποθήκες” με το πιστόλι στο στόμα με σημαδεύαν... “Όπλα εμείς; Τσαμπάσπηδες εμείς είμαστε. Ζώα πουλάμε, αγοράζουμε”. “Φύγετε”. Την τρίτη με πήρε μια ξώφαλτη σφαίρα τους στο λαιμό, να το σημάδι της. Όσο για τη γυναίκα, δεν πρόλαβε να πατήσει το πόδι της στην Ελλάδα, σκοτώθηκε. Πέσαμε σε μια μάχη των Γερμανών με τους αντάρτες. Κι εκεί πάνε κι άλογα και γυναίκα».

Οι εμπειρίες από τα ταξίδια, οι μικρές ιστορίες των ανθρώπων που ταξιδεύουν είναι ένας δρόμος για τη μεγάλη ιστορία.

Ο Αλέξανδρος, ένα παιδί της ηλικίας σας από τη Θεσσαλονίκη μάς ξεναγεί στην περίφημη Παναγία των Χαλκίων, στη Θεσσαλονίκη.

Η Παναγία των Χαλκίων, των χαλκιάδων δηλαδή, χτίστηκε το 1028, στο ίδιο σημείο όπου υπήρχε ένας αρχαίος ναός που μάλλον ήταν αφιερωμένος στον Ήφαιστο. Αυτός ο θεός είχε σχέση με την τέχνη του χαλκού. Και το καταπηματικό είναι ότι, από τα πολύ παλιά χρόνια, γύρω από το χώρο του ναού είναι συγκεντρωμένα ένα σωρό εργαστήρια χαλκού.

Πάρτε ένα κάρτη της πόλης σας, μια φωτογραφική μηχανή και, μαζί με το δάσκαλο ή τη δασκάλα σας, αρχίστε τους περιπάτους. Μπορείτε να φτιάξετε το δικό σας Οδηγό της πόλης.

Ξέρατε ότι:

Πολλοί Τσιγγάνοι πολέμησαν στην Αντίσταση κατά της γερμανικής κατοχής.

Στον Ταύρο υπάρχει μνημείο για τους έντεκα Τσιγγάνους που εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς στις 4 Αυγούστου 1944. Τα ονόματά τους ήταν: Ιορδάνης Βασιλείου, Βαγγέλης Γεωργίου, Βασίλειος Γεωργίου, Απόστολος Ευαγγελίδης, Ιωάννης Πασαλούκος, Γεώργιος Σαράφογλου, Αριστείδης Σαρρής, Νίκος Σιακούρης, Λάζαρος Τσατσάνης, Γεώργιος Γεροντάκης, Παντελής Χρήστου.

Ο παππούς Φανούρης 3

Πήρε τότε την τέταρτή του, εκείνη που 'γινε αργότερα όπως το φιλανδέζικο «ευχαριστώ».

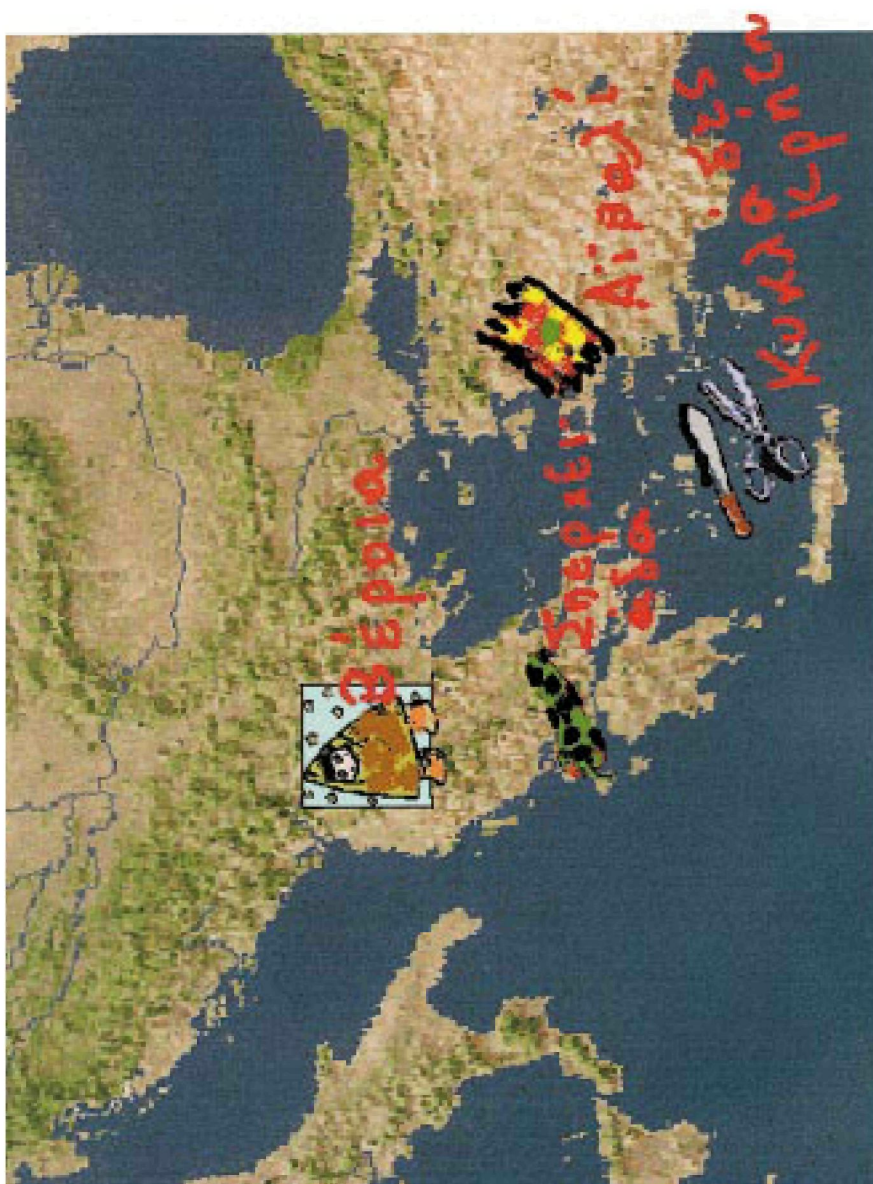
– Το φιλανδέζικο «ευχαριστώ»; Δηλαδή; Πώς λένε οι Φιλανδοί «ευχαριστώ»;

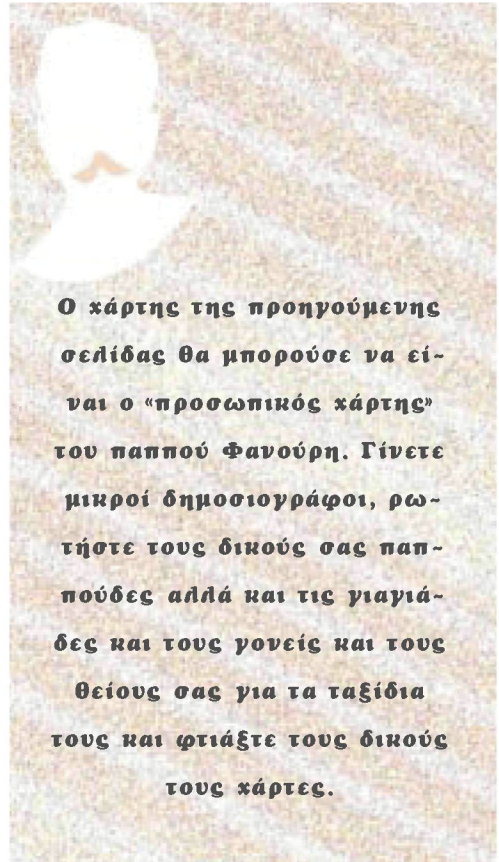
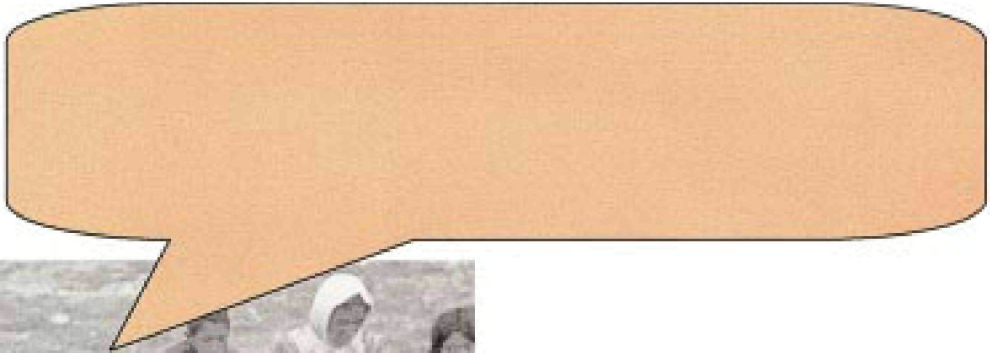
– Λένε «κίτος».

Κίτος έγινε η τέταρτή του συμβία. Καρότσα ολόκληρη την ξεχείλιζε μοναχή της, όταν ανέβαινε, και οι φουστάνες της περισσεύαν.

– Και πού έμαθε ο παππούς φιλανδικά;

Ο παππούς έμαθε φιλανδικά στα τουριστικά μαγαζιά της Ελλάδας, που γύρναγε κι ακόνιζε μαχαίρια, ψαλίδια, πριόνια... Αφού έκανε διάφορες δουλειές στη ζωή του ο παππούς αυτός, τώρα τελευταία, λίγο πριν αρρωστήσει και περιοριστεί στο σπίτι, είχε έναν τροχό και γύριζε. Πιάνοντας η άνοιξη, με τον τροχό στην πλάτη και μια αλλαξιά ρούχα στο δισάκι του, έμπαινε σ' ένα ταξί που τον έβγαζε στο λιμάνι. Έπαιρνε το πλοίο κι από νησί σε νησί έφερνε βόλτα τα τουριστικά μαγαζιά ακονίζοντας και μαθαίνοντας σπρέχεν, κίτος, ντακόρ ... διάφορα...

**Ο κάρτης της προηγούμενης
σελίδας θα μπορούσε να εί-
ναι ο «προσωπικός κάρτης»
του παππού Φανούρη. Γίνετε
μικροί δημοσιογράφοι, ρω-
τήστε τους δικούς σας παπ-
πούδες αλλά και τις γιαγιά-
δες και τους γονείς και τους
θείους σας για τα ταξίδια
τους και φτιάξτε τους δικούς
τους κάρτες.**

Ο κάμπος του/της.....

